

Agnieszka Sroka-Świstak

Rzeczywiste przygotowanie pedagoga szkolnego, w kontekście problemów młodzieży ponadgimnazjalnej

---

Społeczeństwo. Edukacja. Język 3, 87-97

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RZECZYWISTE PRZYGOTOWANIE PEDAGOGA SZKOLNEGO, W KONTEKŚCIE PROBLEMÓW MŁODZIEŻY PONADGIMNAZJALNEJ

Streszczenie:

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie typów problemów i trudności młodzieży ponadgimnazjalnej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na ich zmianę i przeobrażenia, jakie zaszły na przestrzeni kilku ostatnich lat. Tym samym zwrócenie uwagi na pracę pedagoga szkolnego i jego efektywność w pokonywaniu trudności napotykanych w swojej pracy zawodowej a także ukazanie aspektów realnego, a założonego przygotowania zawodowego pedagoga szkolnego, odnoszącego się do pomocy młodzieży.

W pierwszej części zostaną nakreślone podstawowe pojęcia definiujące pedagoga szkolnego i młodzież. Kolejnym aspektem będzie wyszczególnienie współczesnych problemów młodzieży a także położenie nacisku na potrzebę zmian postawy, roli i zadań pedagoga szkolnego wynikającą z konieczności niesienia bieżącej pomocy młodemu pokoleniu. Artykuł zawiera także wnioski z własnych badań, dotyczących problemów młodzieży ponadgimnazjalnej.

Słowa kluczowe: pedagog szkolny, młodzież, problemy, rola, zadania, efektywność, jakość, edukacja, przygotowanie zawodowe.

Współczesny świat opiera się wyłącznie w całości na zachodzących zmianach. Zmiany te obejmują wszelkie dziedziny życia człowieka, jako jednostki będącej jedynym kreatorem rzeczywistości. W świecie zaburzonego realizmu przyszło żyć nowemu pokoleniu które nieustannie zmaga się z przeobrażeniami ilościowymi i jakościowymi w przestrzeni społecznej, ekonomicznej, kulturowej. Prowadzi to w konsekwencji do szeroko pojętych zmian cywilizacyjnych. Przeobrażenia zachodzące na przełomie lat kreują nowe oblicza nastolatków, a tym samym i nowy styl ich życia. Czy współcześni nastolatki mogą mieć problemy? Czy polska edukacja jest w stanie im pomóc? Czy ktoś taki jak osoba pedagoga szkolnego ma znaczenie w ich życiu? Czy mimo zachodzących zmian, zmieniło się przygotowanie zawodowego pedagoga szkolnego? O jakich jego kompetencjach możemy mówić?

W poniższym artykule przedstawię zagadnienia związane bezpośrednio z problemami młodzieży, a tym samym i z pracą pedagoga szkolnego. Podejmę refleksję nad przygotowaniem zawodowym pedagoga szkolnego. Zakres tych zagadnień jest bardzo obszerny, ale na tyle wart zainteresowania, iż w dużej mierze może przyczynić się do poprawy wychowywania i kształtowania młodych pokoleń, a także do poprawy kształcenia zawodowego młodych ludzi na stanowisko pedagoga szkolnego.

Aby zająć się refleksją nad efektywnością pracy pedagoga szkolnego oraz problemami młodzieży ponadgimnazjalnej, należy najpierw określić podstawowe pojęcia.

Zdaniem B. Matyjas pedagog szkolny to: „osoba zatrudniona w szkole w celu uzupelnienia, pogłębienia i rozszerzenia działalności dydaktyczno-wychowawczej, prowadzonej przez nauczycieli” [Matyjas 2005, 85].

Niezwykle istotnym dla tematu mojej pracy jest pojęcie kwalifikacji i kompetencji zawodowych.

Według T. Nowackiego kwalifikacje zawodowe: „*są układem postaw, warunków zdrowotno – fizycznych, struktur umiejętności sensomotorycznych praktycznych i umysłowych, pozwalających na rozwiązywanie zadań na stanowiskach pracy, przeznaczonych dla określonego rodzaju czynności, których całość tworzy zawód*” [Nowacki 2004, 118]. Zatem kompetencje zawodowe T. Nowacki rozumie jako: „*zdolność wykonywania czynności w zwodzie w sposób zgodny z normami wymaganymi dla danego zadania zawodowego. W pojęciu tym mieści się również zdolność do stosowania umiejętności i wiedzy do nowych sytuacji w ramach obszaru zawodowego i poza zasadniczymi zajęciami. Jest to zatem posiadanie i rozwijanie odpowiednich umiejętności, wiedzy, właściwych postaw i doświadczeń w celu pomyślnego wypełniania funkcji zawodowych*” [Nowacki 2004, 100].

Dla potrzeb mojego artykułu przedstawię definicję dotyczącą młodzieży: „*...grupa społeczna lub też kategoria społeczno – demograficzna, której dzięki swej młodości i dynamicie może stawać się czynnikiem zmiany społecznej i wywierać wpływ na przemiany całego społeczeństwa...*” [Galas 2004, 327].

Ważna dla mojego artykułu jest również definicja problemu społecznego w znaczeniu węższym: „*...są to problemy powstałe w związku z pojawieniem się zjawisk, które są nie tylko przedmiotem zainteresowania uczonych, ale stają się czymś, co niepokoi ludzi danego społeczeństwa, ponieważ nie dają się one pogodzić z powszechnie uznanymi normami, wartościami, standardami zasadami współżycia*” [Sztumski 2005, 906-907].

Znając podstawowe definicje pojęć, ważnych dla omawianego tematu, należy zadać sobie pytanie jakie są współczesne problemy młodzieży? Czy ktoś taki jak pedagog szkolny jest w stanie pomóc młodym ludziom XXI wieku? Jak powinien być kształcony pedagog szkolny? Jakie powinno być jego przygotowanie zawodowe, aby mógł pomóc młodzieży w rozwiązywaniu tych problemów?

Obecnie w Polsce w szerokim znaczeniu mówi się o roli i zadaniach edukacji. Wymaga się od nauczycieli ciągłych zmian, dokonywania ewaluacji własnej pracy, po to, by zaspokoić potrzeby rodziców i innych ważnych osób. Ale czy my zaspakajamy potrzeby swoich uczniów? Czy proces kształtowania młodego pokolenia nie traktujemy zbyt szablonowo. Cały czas mówią o indywidualizacji procesów edukacyjnych, o dobru ucznia. Należy zastanowić się, czy na pewno tak jest? Na dzień dzisiejszy najważniejsze w szkolnictwie są wyniki. Szablonowe podchodzenie do testów i egzaminów. Sukcesy krajowe i międzynarodowe uczniów. Wynika z tego jeden fakt. Polska edukacja tworzy pokolenia młodzieży-cyborgów, nastawionych jedynie na sukces. Oni w każdym aspekcie życia muszą być najlepsi, niepokonani, za wszelką cenę.

Podchodząc do procesu edukacyjnego w ten sposób, czyż nie zapominamy o wartościowym wychowaniu człowieka? O odkrywaniu w młodym człowieku zwyczajnego człowieczeństwa. Czy przeobrażenia i stawiane im wymagania nie wpływają na pogłębiające się frustracje młodych ludzi? Nie każdy uczeń został stworzony tak, aby we wszystkim być najlepszym. Podejście takie rodzi problemy u młodzieży, z którymi niejednokrotnie sobie nie radzą. Pogłębia się również katalog nieakceptowanych społecznie zachowań. Młodzież nie może znaleźć pomocy i wsparcia ani u nauczycieli ani u rodziców. Pozostaje osamotniona, co rodzi kolejne troski, lęki a tym samym niszczy samoocenę i wartość ucznia. Kim zatem we współczesnych przeobrażeniach i realiach jest pedagog szkolny?

W pierwszej kolejności przedstawię osobę pedagoga szkolnego i jej zadania wynikające z pełnionej funkcji na terenie placówki oświatowej.

Pedagoga szkolnego można ująć w następujący sposób: jest to osoba, której priorytetem w pracy jest wielowymiarowa pomoc w rozwiązywaniu różnorodnych problemów i trudności kilku grup społecznych, między innymi uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli [Frąckowiak, Krasnopolska i Wołoszyn 2008, 14-17].

Od kilku lat mówi się również o relacjach instytucjonalnych. Podstawą jego pracy jest umiejętność wcielania się w różnorodne role, związane bezpośrednio z zależnością danej sytuacji i jej specyficzną odrębnością, jakie niesie polska edukacja i jej przeobrażenia. Role te wiążą się z funkcjami, te zaś kreują odpowiednie, indywidualnie dostosowane działanie do danej jednostki, jej przedmiotowości oraz podmiotowości.

Działalność pedagoga ma szerokie spectrum według rozporządzeń, które określają jego pracę. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2013 do zadań pedagoga należy w szczególności:

- 1) „Prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia przyczyn niepowodzeń edukacyjnych oraz wspierania mocnych stron uczniów.
- 2) Diagnozowanie sytuacji wychowawczych w przedszkolu, szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wspierania rozwoju uczniów.
- 3) Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb.
- 4) Podejmowanie działań w zakresie profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży.
- 5) Minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku szkolnym i pozaszkolnym uczniów.
- 6) Inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.
- 7) Pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów.
- 8) Wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej” [Ministerstwo Edukacji Narodowej 2013].

O pedagogu szkolnym, można mówić wiele. Jest to postać dynamiczna i ustawicznie zmieniająca się, aby dopasować się do zaistniałych sytuacji. Mówiąc o pedagogu należy poruszyć również temat dotyczący jego funkcji oraz statusu formalno – społecznego. Ciekawym aspektem jest również jego wykształcenie i warunki zatrudnienia. O tych aspektach szczegółowo mówi **art. 9 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karty Nauczyciela**. Stanowisko nauczyciela może zajmować osoba, która posiada wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli i podejmuje pracę na stanowisku, do którego są to wystarczające kwalifikacje.

Obecnie kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w różnych typach szkół określone są w **Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r.** w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli. Osoba chcąc pracować na stanowisku pedagoga szkolnego w szkole ponadgimnazjalnej musi posiadać ukończone:

- 1) studia magisterskie na kierunku pedagogika w specjalności odpowiadającej prowadzonym zajęciom, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 2) studia magisterskie na dowolnym kierunku i studia podyplomowe w zakresie prowadzonych zajęć, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

lub ukończone

- 1) studia pierwszego stopnia (studia pierwszego stopnia to studia licencjackie, inżynierskie lub studia wyższe zawodowe) na kierunku pedagogika w specjalności odpowiadającej prowadzonym zajęciom, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne albo

- 2) studia pierwszego stopnia na dowolnym kierunku (specjalności) i studia podyplomowe z zakresu prowadzonych zajęć, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne [Ministerstwo Edukacji Narodowej 2009].

W artykule chciałam zaakcentować jedynie aspekt jednostki, jaką stanowi w szkole pedagog szkolny i jego „pedagogicznej duszy” wynikającej z pełnionych ról i zadań, oraz tego, czy te kwestie zmieniły się i są dostosowywane do współczesnych problemów.

Znając role i zadania pedagoga szkolnego, a także wymagane kwalifikacje zawodowe należy przybliżyć nowe problemy młodzieży, wynikające w głównej mierze z przeobrażeń cywilizacyjnych oraz innych aspektów związanych bezpośrednio z indywidualnością danej jednostki. Od wielu lat mówi się o patologiach społecznych, uzależnieniach i zaburzeniach młodych ludzi. Niewątpliwie katalog tych zjawisk się powiększa. Coraz częściej i to w silnym natężeniu mamy do czynienia z przemocą szkolną i jej różnymi formami, które niewątpliwie zmieniły się na przestrzeni czasu. Nasila się znęcanie słowne. Plotkowanie jest już czymś naturalnym.

Przemoc szkolna: *„obejmuje zarówno zachowania bezpośrednie, jak bicie, kopanie, obrażanie, złośliwe przezywanie lub wyzywanie, jak i działania pośrednie na przykład rozsiewanie plotek, społeczne wykluczenie lub unikanie bądź szantaż przyjaciół”* [Kowalski, Limber i Agatston 2010, 18-19].

Przemoc szkolna wynika z osobowościowych jednostkowych cech, a także z chęci zaznaczenia swojego autorytetu, oraz z braku umiejętności komunikacji interpersonalnej. Może być to również odzwierciedlanie przemocy jaką zastaje dana jednostka.

Najbardziej znaczącym czynnikiem determinującym problemy młodzieży są media i szeroko pojęta cyberprzestrzeń. Kiedyś zjawisko niezauważalne, a współcześnie jest czymś naturalnym i oczywistym. Młodzież coraz częściej wybiera media (przede wszystkim Internet) jako główny przekaznik informacji oraz jako narzędzie komunikacji, zastępując tym samym rozmowę „twarzą w twarz”. Przyczynia się to do wyobcowania człowieka jako jednostki społecznej. Media oprócz korzyści dają co raz częściej więcej zagrożenia. Mowa tu o uzależnieniach od komputera, hazardzie, agresji elektronicznej, cyberprzemocy oraz wielu innych. Media niosą zagrożenia w sferach – poznawczej, emocjonalnej, wolicjonalno – refleksyjnej i relacji międzyludzkich [Kuruliszwili red. 2014, 27].

Potocznie mówi się, że Internet to sposób na spędzanie czasu. I rzeczywiście może on stać się żywym hazardem. Młodzi ludzie coraz częściej sięgają do hazardu internetowego. Wynika to z braku wiedzy o własnej odpowiedzialności za podjęte działania, brak bliskich relacji, problemy z dominacją, autorytetem, niska samoocena a tym samym i brak odpowiedniej własnej wartości [Kuruliszwili red. 2014, 77].

Internet pozwala na złamanie wielu stereotypów i uprzedzeń. Dostarcza wspaniałej rozrywki. Jest odskocznią. Każdy zachowuje się swobodnie bez żadnych uprzedzeń. Zaspakaja zainteresowania. Pomaga w odseparowaniu od problemów, stwarza pozory bycia lepszym [Kozak 2011, 104-105].

Uzależnienie od mediów doprowadza młodych ludzi do braku samodzielności, ogranicza logiczne myślenie. Nie pozwala w pełni rozumieć i przeżywać emocji [Kozak 2011, 172].

Hazard, gry komputerowe czy wszelkie inne uzależnienia od mediów i tym samym Internetu powodują zmiany w naszych organizmach. Narastają problemy psychiczne, somatyczne oraz fizjologiczne naszego organizmu. Brak snu, bóle kręgosłupa, głowy, stany lękowe, napady paniki, nadciśnienie tętnicze – to tylko niektóre z wymienionych konsekwencji tychże problemów [Kuruliszwili 2014, 77-78].

Kolejnym bardzo rzucającym się w oczy problemem jest fonoholizm – czyli uzależnienie od telefonów komórkowych. Jest to przymus ciągłego korzystania z telefonu. Powoduje zanik silnej woli, polega na przymusie wykonywania danej czynności. Zakłóca normalne funkcjonowanie komunikacji interpersonalnej [Kozak 2013, 78-79].

Współcześnie mówi się nawet o grupach czy sektach, do których należy fonoholik, powstałych w związku z posiadaniem modelu telefonu, smartfonu. Niewątpliwie dla niektórych osób jest to coś w stylu lekarstwa, niweluje deficyty w sferze społecznej [Kozak 2013, 95].

Innym wartym zwrócenia uwagi jest problem facebookoholizmu oraz innych typów uzależnień od portali społecznościowych.

Problemami znanymi już od czasów antycznych są picie alkoholu, i innych trunków pobudzających, współcześnie tak zwanych energetyków. Młodzież coraz częściej korzysta z tego typu trunków. Picie piwa uważają za nieodłączny element każdej dobrej imprezy. Nalógowo piją napoje energetyzujące, celem poprawy kondycji.

Należy wspomnieć też o paleniu papierosów, po które młodzież sięga w celu tzw. „lansowania się”. Palenie papierosów, wagarowanie, używanie innych używek np. dopalaczy, pokazywanie się na mieście w modnych ubraniach, często sprzecznych z wartościami chrześcijańskimi, jest ich naturalnym sposobem funkcjonowania. Osoba, która wygląda inaczej, nie posiada „fajnych gadżetów” jest izolowana, a często staje się także kozłem ofiarnym.

Wszystkie uzależnienia takie jak alkoholizm, narkomania, Internet, toksyczne związki czy inne patologie, powodują utratę kontroli nad własnym życiem. To tak zwane oderwanie się od rzeczywistości [Kozak 2013, 110].

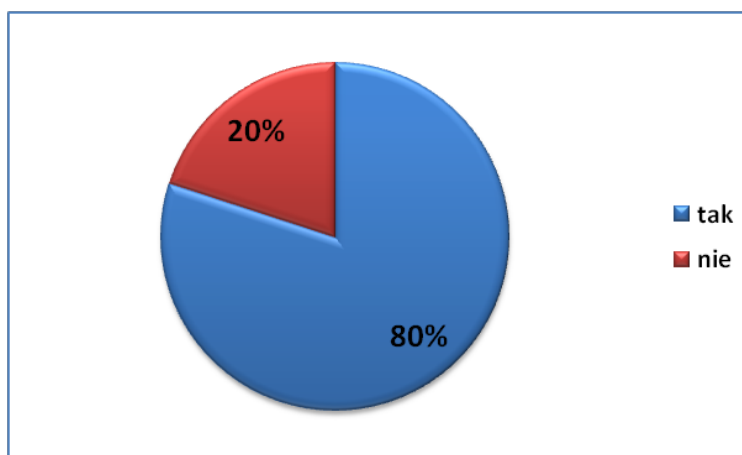
Analiza zagadnień dotyczących problemów młodzieży ponadgimnazjalnej, a tym samym bezpośrednio z tym związanej pracy pedagoga szkolnego, zachęciła mnie do przeprowadzenia badań, którymi objęłam swym zasięgiem 50 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej w Kutnie. Badania przeprowadziłam w marcu 2015 roku.

Ankieta miała na celu dostarczenie odpowiedzi na pytanie: czy uczniowie mają jakieś problemy? Co oznaczają dla nich problemy w tym wieku? Od kogo oczekują pomocy? Czy otrzymują wystarczającą pomoc?

Poniżej przedstawiłam część pytań z ankiety – według mnie najbardziej istotnych w kontekście podejmowanego tematu.

Wyniki badań

Wykres. 1. Czy masz jakieś problemy jako nastolatek w swoim życiu?

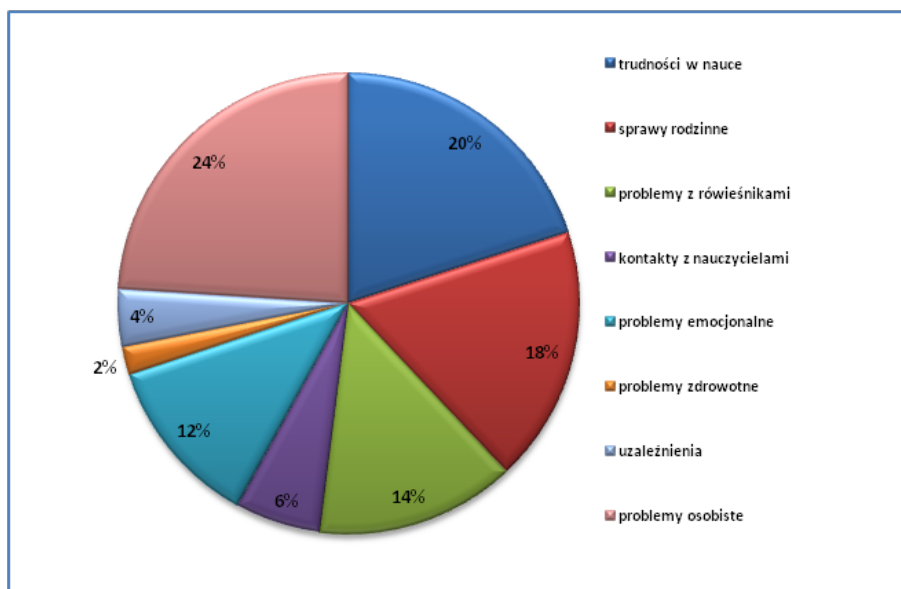

Źródło: Obliczenia własne.

Wyniki badań przedstawione na wykresie nr 1 wskazują, że zdecydowana większość badanych ma liczne problemy z punktu widzenia siebie jako ucznia- nastolatka (80%), mniejsza grupa respondentów (20%) wskazała, że nie posiada żadnych problemów.

Analizując powyższe dane i informacje możemy wnioskować, iż nadal wynika to z fundamentalnego strukturalizmu cywilizacyjnego i jego przemian na przestrzeni lat. W dużej mierze problemy młodych ludzi wynikają również ze statusu i możliwości społecznych, mimo postępu i przeobrażeń cywilizacyjnych. Nie pomaga przy tym uniwersalizm edukacyjny, który należy interpretować w ten sposób, iż w szkołach liczą się wyniki, a nie dobro i problemy młodego człowieka. Zanika poznawanie wychowawczej rzeczywistości, mimo zmieniających się poglądów i idei.

Wykres. 2. Co jest najczęściej przyczyną twoich problemów?

Źródło: Obliczenia własne.

Wyniki badań przedstawione na wykresie 2 wskazują, że większość respondentów posiada problemy wynikające z przyczyn osobistych (24%), a także z trudności w nauce (20%) oraz ze spraw związanych z rodziną (18%). Swoje odpowiedzi motywowali statusem ekonomicznym każdego z nich, brakiem porozumień między rówieśnikami, a także wśród członków rodziny. Problemy motywowali różnymi uzależnieniami panującymi w rodzinnych domach, nie dotyczącymi bezpośrednio ich, brakiem czasu, akceptacji rówieśniczej, chęcią zwiększenia swojej niezależności i swobody. Dużo mniejsza grupa badanych wskazała, na przyczyny swoich problemów tkwiące w problemach zdrowotnych (2%). Swój wybór motywowali tym, iż nie mają dużych problemów zdrowotnych, a zdarzające się dolegliwości nie wpływają bezpośrednio w tym wieku na problemy.

Wyniki badań przedstawione w tabeli nr 1 są bardzo interesujące z punktu widzenia badacza. Najwięcej ankietowanych wskazało, iż najczęstszymi problemami jest alkoholizm (28%). Niżej uklasyfikowało się stwierdzenie, dotyczące cyberprzemocy (22%). Najniżej uklasyfikowała się odpowiedź, dotycząca narkomani (4%).

Analizując tabelę nr 1 możemy wnioskować, iż odpowiedzi respondentów związane są bezpośrednio z ich doświadczeniami życiowymi. Być może spotkali się też jedynie ze zdawkową informacją na ich temat wśród swoich rówieśników. Należy zwrócić uwagę na problemy związane z mediami, które w ostatnim czasie przynoszą więcej szkody a mniej korzyści, o czym rzadko się mówi

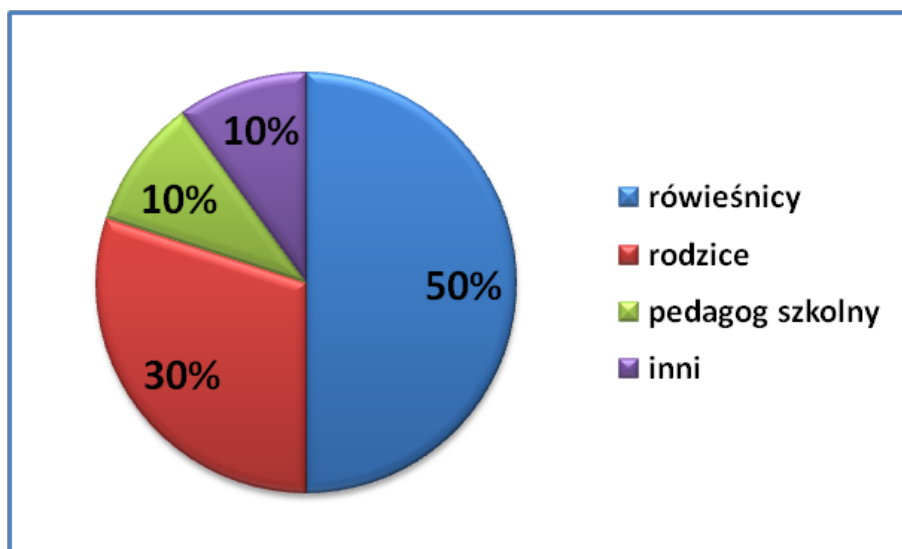
Tabela. 1. Odpowiedź na pytanie: Jakie problemy spotykasz w swoim otoczeniu?

Odpowiedzi respondentów	Liczba odpowiedzi	Procentowy wybór odpowiedzi
Narkomania	2	4%
Alkoholizm	14	28%
Cyberprzemoc	11	22%
Przemoc w rodzinie	4	8%
Przemoc w szkole	7	14%
Brak zrozumienia i wsparcia u bliskich Ci osób	9	18%
Inne:	3	6%
RAZEM	50	100%

Źródło: Obliczenia własne

Młodzież w swoich wypowiedziach często nawiązywała również do faktu braku rzetelnej pomocy, bądź bagatelizowania problemów, które w ich odczuciach były poważne. Często tego typu zaniechania prowadzą do poważnych konsekwencji jak: samookaleczenia, samobójstwa, depresje bądź inne.

Wykres. 3. Kogo najczęściej prosisz o pomoc odnośnie swoich problemów?

Źródło: Obliczenia własne.

Wyniki badań przedstawione na wykresie 3 wskazują, że większość respondentów prosi o pomoc rówieśników (50%), bądź rodziców (30%). Najniżej ukłasyfikowały się odpowiedzi dotyczące pedagoga szkolnego i innych osób (4%). Analizując powyższe dane i informacje możemy wnioskować, iż nadal młodzież szuka wsparcia wśród rówieśników i najbliższych. Być może wynika to z braku zaufania, bądź złego podejścia osób udzielających takiego wsparcia. Być może w szkołach pedagog szkolny jest nadal postrzegany jako człowiek wyłącznie od patologii i papierkowej roboty [Żłobicka i Żłobicki 2000, 62].

Wnioski i podsumowanie

Interpretacja otrzymanych wyników pozwala sformułować wniosek, iż zdecydowana większość ankietowanych uczniów, ma liczne problemy w swoim młodym życiu. Mimo zachodzących zmian w polskiej gospodarce oraz edukacji i w innych aspektach rynku.

Przeprowadzone badania pozwoliły pozyskać mi cenne informacje na temat czynników powodujących powstawanie wśród młodzieży tak licznych problemów, budzących coraz częściej lęk przed kolejnym jutrem.

Reasumując należy uświadomić sobie, iż problemy polskiej młodzieży powstają coraz częściej z przeobrażeń cywilizacyjno – gospodarczych, o podłożu ekonomicznym. Niewątpliwie szkoła ma w tym również swój udział, z nieco innej strony, ale bardzo znaczącej dla omawianego przeze mnie tematu. Każda sytuacja, a tym samym i wynikające z niej problemy są jedyną w swoim rodzaju i wyjątkową z punktu widzenia ucznia.

Na przestrzeni lat nastąpił rozwój człowieka, a tym samym i rozwój gospodarki w jej wielkoformatowym wymiarze. Przyczynił się on do zmniejszenia takich problemów jak głód, wojna, bieda, wyrównanie szans. Stało się efektem zaś patologii społecznych, wszelkiego rodzaju uzależnień, problemów z cybertechnologią. Nowe zmiany utwierdziły młode pokolenia w przekonaniu chęci posiadania wszystkiego. Brak tego powoduje aspołeczne zachowania. Zaburzone funkcjonowanie współczesnej rodziny powoduje jej powolne zanikanie, jako ważnej komórki dla młodego człowieka. Dziecko rekompensuje sobie brak rodziców i ich wpływów większą niezależnością i swobodą. Coraz częściej w polskich szkołach widzimy zacieranie się granic wieku między pokoleniami. Rodzice i nauczyciele nie są już autorytetami dla swoich pociech. Tym samym zacierają się pełnione role u każdej jednostki. Poprzez możliwość korzystania z rzeczy materialnych zanikają podstawowe wartości, budujące od najmłodszych lat człowieka. Jeżeli widzimy wszelkie te aspekty jako środek złego, czy dla młodzieży może być ostoją ktoś taki jak pedagog szkolny?

Oczywiście że nie, jeżeli młodzież nie ma zaufania i nie chce pomocy od rodziców, tym samym i nie będzie otwarta na pomoc pedagoga szkolnego. Jedyne skąd czerpią i będą czerpać pomoc to niskiego poziomu media i rówieśnicy z niezbyt dojrzałymi poglądami, wynikającymi z braku życiowego doświadczenia.

Zadaniem młodych i pokoleniowo starszych pedagogów jest wyjście naprzeciw nowym trendom wśród młodzieży. To właśnie te osoby powinny być na bieżąco ze wszelkimi problemami młodzieży. Nie powinni żyć tylko problemami sprzed kilku czy kilkunastu lat. Zmienia się świat, a tym samym i rola oraz zadania pedagoga szkolnego powinny nieustannie i w sposób bieżący i ciągle ewoluować. Poprzez otwartość, wychodzenie naprzeciw młodym ludziom, poprzez swobodne rozmowy z nimi możemy stać się ich mentorami i tym samym krystalizować ich poglądy i idee. Pomagać w czasie kryzysu, wyciągać te ważną dla nich pomocną dłoń. Pedagog szkolny nie powinien siedzieć tylko w swoim gabinecie, często załatwiający w nim sprawy osobiste. Powinien być wśród młodzieży. To on sam powinien dążyć do zmiany stereotypów obalających jego jako jednostkę niezawodną w każdej szkole.

Od zmiany podejścia do pracy i tym samym jego efektywności należy zacząć od budowy nowego systemu kształcenia na to stanowisko. Odejście od obszernej, często nie

przydatnej ogólnej teorii, skupienie się na praktyce popartej kreatywnością i innowacyjnością – to zadanie na „dziś”.

Kolejną kwestią jest zmiana podejścia rodziców, nauczycieli i samego dyrektora, aby pedagoga szkolnego traktować jako osobę, która uzupełnia, pogłębia i rozszerza działalność dydaktyczno-wychowawczą prowadzoną przez nauczycieli. Współpracuje bowiem z dyrekcją, nauczycielami, rodzicami, instytucjami służącymi pomocą dziecku i rodzinie takimi jak: poradnie psychologiczno-pedagogiczne, sądy rodzinne, policja, placówki opiekuńczo-wychowawcze, profilaktyczno-lecznicze i resocjalizujące, ośrodki opieki społecznej itp [Okoń 2007, 335].

Znaczącą kwestią i chyba na dzień dzisiejszy najbardziej istotną dla omawianego przeze mnie tematu jest fakt dokonania ewaluacji programów kształcenia młodych ludzi na stanowisko pedagoga szkolnego, a także zmienianie podejścia studentów – przyszłych kandydatów na stanowisko pedagoga szkolnego – do panujących stereotypów.

Ważnym elementem w kształceniu młodych pedagogów jest odejście od biurokracji na rzecz dobra dzieci, młodzieży. Dokumenty i przymus ich realizacji nie mogą być bowiem przekładane nad jednostką ludzką.

Polskie szkolnictwo potrzebuje nauczycieli-pedagogów szkolnych, którzy są kształceni w sposób profesjonalny, a tym samym potrafią odnieść się do różnorodnych wyników badań. Potrafią te wyniki wykorzystać w praktyce i w odniesieniu do panujące rzeczywistości. Odniesienie do wyników jest przydatne chociażby w jednej z ważnych kwestii wskazywania młodym ludziom wyboru drogi edukacyjnej w perspektywie rozwoju zawodowego. Brak przeprowadzania badań, brak odniesień do uzyskiwanych wyników wpływa na brak możliwości motywowania młodych ludzi do aktywności zawodowej, a tym samym do zarządzania ich karierą zawodową. Powoduje stagnację i brak poprawy jakości kształcenia w kontekście rynku pracy, co przyczynia się do pogłębienia bezrobocia, patologii, ubożenia społeczeństwa, demoralizacji młodzieży i braku perspektyw na przyszłość. Takie podejście u młodych ludzi zaburza obraz przyszłości powoduje frustracje i zaniechanie zmian i perspektywicznych działań.

Złożoność pracy pedagoga szkolnego potrzebuje wysokich kompetencji i specyficznej struktury osobowości osoby na tym stanowisku. Współczesny pedagog szkolny to ten, który jest teoretykiem, badaczem naukowym, a jednocześnie praktykiem. Obecnie polskie szkolnictwo wyższe kształci młodych ludzi w ujęciu ogólnym, postrzeganym jako uniwersalny sposób przygotowania do jak najlepszego funkcjonowania jednostki w życiu globalnym. Te uczelnie powinny kształcić wielostronnie uwzględniając wszystkie aspekty rozwoju łącząc teorię z umiejętnościami, przejawiającymi się w praktyce. Rozkładając plan nauczania równomiernie na wszystkie aspekty ważne dla prawidłowego funkcjonowania młodego człowieka na stanowisku pedagoga szkolnego. Należy jednak pamiętać, aby zwracać szczególną uwagę na fakt, iż praca jako czynnik kariery zawodowej jest pierwszą i nadrzędną aktywnością jednostki. Kształcenie młodych pokoleń powinno opierać się na połączeniu elementów wiedzy teoretycznej z danej dziedziny zawodowej, a także z aspektami praktycznymi i innowacyjnymi. Przyczyni się to do oparcia indywidualnej przydatności zatrudnienia.

Obecnie pracodawcy poszukują na rynku pracy jednostek z kompetencjami, które określają jako swoistą strukturę zdolności. Składają się na nią umiejętności nabyte przez kształcenie ogólne i zawodowe, ale także poprzez postawy społeczne, zdolność do organizacji i pracy w zespole, do podejmowania decyzji, komunikatywność, kreatywność itp.

Polskie uczelnie powinny kształcić studentów – pracowników, którzy niezależnie od wieku będą potrafili dostosować nabyte wiadomości i umiejętności do potrzeb zmieniającego się świata. Przy jednoczesnym braku zapomnienia o kwestii wychowania przez pracę w okresie istotnym dla tego stanowiska czyli w okresie studiów wyższych. To właśnie na tym etapie młody człowiek, a niedługo przyszły pracownik uczy się opanowując wiedzę o pracy

ludzkiej, umiejętnościach związanych z nią, uczy się szacunku do wykonywania tego właśnie zawodu.

Zmieniając system edukacji przyszłych pedagogów szkolnych, zmieniając mentalność współczesnych ludzi, zyskamy przychylność młodego pokolenia. Oni przecież biorą przykład z góry. Wtedy możemy liczyć, iż pedagog szkolny stanie się niezawodną, ale i docenioną osobą we współczesnej szkole. Będzie przygotowany do wychowania i kształcenia człowieka wielowymiarowego, zgodnie z jego potrzebami, zainteresowaniami, postawami, temperamentem i zdolnościami, a także będzie potrafił rozpoznawać wychowawczą rzeczywistość. Pedagog szkolny powinien zdobytą naukę przełożyć na praktykę, co przyczyni się do istnienia systemu wartości w szkole, który będzie ewaluował, ale nie zaniknie. Tym samym należy brać wzór z dziedziny naukowej jaką jest pedagogika pracy, która twierdzi, że jednostka wchodząca na rynek pracy musi być wyposażona w umiejętności niezbędne do prawidłowego funkcjonowania. Wymaga to odpowiedniego połączenia umiejętności ogólnych i proekologicznych, z konkretnymi umiejętnościami odnoszącymi się do danej pracy. Wizja programów edukacyjnych musi być jasna i ambitna. Edukacja powinna uwzględniać kształcenie w miejscu pracy i naukę w procesie pracy [Delgado 2010, 92-94].

ACTUAL PREPARATION OF A SCHOOL EDUCATOR AND SCHOOL YOUTH PROBLEMS

A summary of the article:

The purpose of this article is to show the types of problems and difficulties of high school youth, with particular attention paid to their change and transformations that have taken place over the last few years.

Thus, to draw attention to the work of the school educator and the effectiveness in overcoming the difficulties encountered in his or her professional work.

To present the real and established aspects of professional training of a school educator that make reference to youth.

The first part presents the basic concepts that define the school educator, and thus the youth. Another aspect is to specify the contemporary problems of young people as well as the emphasis on the need for changes in attitudes, role and responsibilities of the school educator resulting from the necessity of bringing current support to the young generation. Article will also be enriched by the conclusions of my own research on high school youth problems.

Keywords: school educator, youth, problems, role, tasks, effectiveness, quality, education, professional training.

BIBLIOGRAFIA

1. Borecka – Biernat D., (red.), *Zachowania agresywne dzieci i młodzieży. Uwarunkowania oraz możliwości ich przezwyciężania*. Difin. Warszawa 2013.
2. Delgado J., *Wyzwania dla kształcenia i szkoleń zawodowych w kontekście Strategii Europa 2020*. Pedagogika pracy 2010, nr 4.
3. Frąckowiak A., Krasnopolska J., Wołoszyn A., *Pomoc pedagoga i psychologa w okresie nauki szkolnej. Diagnoza niezbędną umiejętnością każdego pedagoga i psychologa*. Słupsk 2008.
4. Kowalski R., Limber S., Agatston P., *Cyberprzemoc wśród dzieci i młodzieży*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 2010.
5. Kozak S., *Patologie fonoholizmu. Przyczyny, skutki i leczenie uzależnienia dzieci i młodzieży od telefonu komórkowego*. Difin. Warszawa 2013.

6. Kozak S., *Patologie komunikowania w Internecie. Zagrożenia i skutki dla dzieci i młodzieży*. Difin. Warszawa 2011.
7. Kuruliszwili S., (red.), *Technologie informacyjne a zmiany współczesnej edukacji*. Impuls. Kraków 2014.
8. Nowacki T., *Leksykon pedagogiki pracy*. Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji. Radom 2004.
9. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2007.
10. Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”. Warszawa 2004.
11. Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*. Impuls. Kraków 2012.
12. Rozporządzenie MEN w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli nr 97 z dnia 26 marca 2009 (Dz. Ust. z 2006 nr 97, poz. 674).
13. Żłobicka K., Żłobicki W., *Jak być pedagogiem szkolnym?* Edukacja i Dialog 2000, nr 122.